

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«РОЗВИТОК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПІЗНАВАЛЬНИХ
ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ
З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Виконала:

студентка II курсу Ang1-M20z групи
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська)
з додатковою предметною
спеціальністю Мова і література
(німецька)

Боднар Тетяна Сергіївна

Керівник:

Главацька О.І., кандидат
філологічних наук, доцент, доцент
кафедри англійської мови

Рецензент:

Боднарчук Т.В., кандидат
педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри німецької мови

Кам'янець-Подільський - 2021 року

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ДИДАКТИЧНИЙ ПРИНЦИП НАОЧНОСТІ У СУЧАСНІЙ МЕТОДИЦІ	8
1.1 Актуальність використання наочності у навчальному процесі	8
1.2 Наочність як один з універсальних засобів навчання	15
1.3 Теорії множинного інтелекту Говарда Гарднера	27
1.4 Методика асоціативних символів	31
1.5 Принцип інтерактивної наочності	34
1.6 Використання прийому колажування	37
Висновок до розділу	38
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ РИМІВОК ТА ОПОР-СИМВОЛІВ У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	40
2.1. Використання віршованих форм на уроках англійської мови ...	40
2.2 Функції та види опор у навчанні іншомовного мовлення	62
2.2.1 <i>Характеристика окремих видів опор, їх роль при породженні монологічного висловлювання</i>	66
2.2.2 <i>Поєднання опор-символів і опор-римівок при введенні і відпрацюванні ЛО</i>	74
Висновок до розділу	76
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	82
ДОДАТКИ	88
Додаток А. Приклади римівок	88

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ІКК – іншомовна комунікативна компетенція

ІМ – іноземна мова

ІТ – інтелектуальний тип

ЛКП – логіко-комунікативна програма

МАС – методика асоціативних символів

ВСТУП

Стратегічною метою впровадження концепції Нової української школи є формування компетентностей здобувачів освіти, потрібних їм для успішної самореалізації в суспільстві. Однією із ключових компетентностей, які потрібно формувати є володіння іноземною мовою (ІМ) на рівні вільного спілкування.

Сучасний вчитель ІМ має володіти різноманітними технологіями навчання офлайн/онлайн, знати психолого-педагогічні особливості учнів, орієнтуватися в нормативно-правовій базі, яка регулює професійну діяльність педагогів.

Нині професійний розвиток вчителів ІМ – це безперервний процес, в якому поєднуються курси підвищення кваліфікації, науково-методична робота та самоосвіта упродовж всієї професійної діяльності [28].

У Національній доктрині розвитку зазначено, що навчання англійської мови в сучасній школі за концепціями мовної освіти повинно бути спрямоване на те, щоб сформувати особистість, яка вільно володіє засобами мови в будь-якій мовленнєвій ситуації, аргументовано висловлює свої думки, дотримується правил мовленнєвого етикету. Відтак постає необхідність удосконалення технології уроку ІМ, способів і засобів навчання, надання пріоритету комунікативно-діяльнісному й функціонально-стилістичному підходам до вивчення мовних явищ як підґрунтя для свідомої, осмисленої роботи над формуванням мовленнєвих умінь і навичок учнів [32].

Вирішення цих завдань безпосередньо пов'язане з реалізацією комунікативної мети – виховання мовної особистості та формування умінь і навичок вільного володіння ІМ в усіх видах мовленнєвої діяльності, правильного користування її стилями, формами і жанрами. Сучасне осмислення проблем мовної освіти та її реалізації у закладах загальної

середньої освіти (ЗЗСО) зумовлює підвищення теоретико-методичного рівня навчання ІМ.

Проблема використання засобів наочності при навчанні ІМ досить актуальна в наші дні. Не можна не визнавати необхідності застосування наочності, однак, невміле використання наочних засобів навчання може відволікти учнів від вирішення головних завдань. При цьому, як показує практика і численні спостереження, далеко не всі вчителі мають чітке уявлення про те, як організувати застосування наочності на уроці так, щоб підвищити якість засвоєння матеріалу, в яких випадках застосування наочності обґрунтовано і корисно, а в яких недоцільно, а іноді навіть і шкідливо.

Отже, **актуальність дослідження** визначається сучасними концепціями перебудови освіти в Україні в напрямку забезпечення всебічного розвитку особистості. Особлива роль у цьому процесі належить молодшій та середній ланкам навчання, де цілеспрямовано виявляються та розвиваються здібності учнів, формуються їх вміння та бажання вчитися, створюються умови для самовираження в різних видах мовленнєвої діяльності.

Важливість розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей учнів ЗЗСО усвідомлена педагогами, але через відсутність необхідних методичних розробок у шкільній практиці вона розв'язується повільно. Отже, актуальність зазначеної проблеми зумовили вибір теми дипломного дослідження *«Розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей учнів з використанням принципу наочності у процесі навчання англійської мови у закладах загальної середньої освіти»*.

Мета дипломної роботи – дослідити вплив використання принципу наочності на розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей учнів.

Відповідно до мети визначено такі **завдання** дослідження:

- опрацювати методичні джерела, пов'язані з проблемою дослідження;
- дослідити роль дидактичного принципу наочності у сучасній методиці;
- розглянути наочність як один з універсальних засобів навчання іноземної мови, її форми, переваги та недоліки;
- дати характеристику теорії множинного інтелекту Говарда Гарднера;
- теоретично обґрунтувати концепцію методики асоціативних символів;
- виявити особливості використання принципу інтерактивної наочності на уроках англійської мови;
- обґрунтувати необхідність використання римівок та інших віршованих форм в освітньому процесі;
- схарактеризувати види опор та їх роль при породженні іншомовного мовлення;
- зацентрувати увагу на ефективності використання прийому колажування.

Об'єкт дослідження: освітній процес іншомовного навчання у ЗЗСО.

Предмет дослідження: принцип наочності у формуванні індивідуальних пізнавальних здібностей учнів ЗЗСО.

Гіпотеза дослідження. У своєму дослідженні ми припускаємо, що застосування принципу наочності на уроках англійської мови у ЗЗСО буде мотивувати пізнавальну активність учнів та розвивати індивідуальні пізнавальні здібності школярів.

Для обґрунтування теоретичних положень та опису практичних завдань було використано **методи:** теоретико-аналітичний (вивчення й аналіз методичної, педагогічної, психологічної, психолінгвістичної, соціально-культурологічної літератури з проблеми дослідження);

загальнодидактичний (аналіз підручників, програм, навчальних посібників), порівняльний та описовий методи; критичний аналіз власного досвіду роботи учнями.

Елементи наукової новизни одержаних результатів: удосконалено та апробовано застосування принципу наочності у процесі навчання АМ у ЗЗСО для мотивації пізнавальної діяльності учнів та розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей школярів.

Практичне значення роботи визначається можливістю застосування її основних положень та висновків у закладах вищої освіти у курсі «Методика навчання іноземних мов і культур», при написанні курсових, дипломних робіт, при укладанні методичних посібників та при проведенні засідань студентських наукових гуртків / проблемних груп.

Результати дослідження **апробовано** на науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками науково-дослідної роботи у 2020 році, за результатами якої **опубліковано** статтю «Навчання у співпраці як різновид особистісно орієнтованого підходу у навчанні іноземної мови». На засіданні студентського наукового гуртка *Сучасні технології навчання іноземних мов і культур* було представлено доповідь на тему: «*Розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей учнів з використанням принципу наочності у процесі навчання англійської мови у закладах загальної середньої освіти*».

Матеріалом дослідження слугували наукові праці методистів, чинні підручники, література з психології, посібники з методики викладання ІМ та власний досвід, яким послуговувалися під час проходження виробничої практики.

Структура роботи: дипломна робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Нові реалії – розробка та впровадження нових стандартів загальної середньої освіти, нових навчальних програм, введення обов'язкового вивчення ІМ з першого класу та другої іноземної з п'ятого класу у всіх ЗЗСО – вимагають змін до рівнів володіння іноземними мовами, визначення нових підходів до відбору змісту та організації матеріалів, використання адекватних форм та видів роботи.

У роботі ми дали характеристику дидактичному принципу наочності для розвитку пізнавальних здібностей учнів у процесі навчання англійської мови у ЗЗСО.

У першому розділі ми розглянули дидактичний принцип наочності, проаналізували наочність як один з універсальних засобів навчання ІМ, зазначили актуальність використання наочності в освітньому процесі, охарактеризували теорію множинного інтелекту, а також визначили особливості використання методики асоціативних символів у молодших класах, принципу інтерактивної наочності та прийому колажування на уроках англійської мови.

У другому розділі ми дослідили питання необхідності використання римованих текстів (римівок, пісень, інших віршованих форм) та опор-символів на уроках англійської мови; зацентували увагу на визначенні видів опор та їх функцій у формуванні ІКК учнів; дали характеристику різним видам опор, зазначили їх роль при породженні монологічного висловлювання учнів, особливу увагу зосередили на необхідності використанні логіко-синтаксичних та логіко-сміслових схем, логіко-комунікативних програм, зображальних опор, таблиць, текстів для читання та важливості поєднання опор-символів і опор-римівок при введенні і відпрацюванні лексичного та граматичного матеріалу.

Аналіз праць науковців та методистів дозволив нам узагальнити та підтримати їхню позицію щодо використання принципу наочності для

розвитку пізнавальних здібностей учнів у процесі навчання англійської мови у ЗЗСО. Ми дійшли таких висновків:

– у процесі навчання ІМ дидактичний принцип наочності можна застосовувати як при поясненні нового матеріалу, так і при перевірці розуміння навчального матеріалу, а також в оформленні схем, таблиць, книг, карт, навчальних посібників і т.д.

– наочність у навчанні відноситься до різних видів сприйняття: зорових, слухових, чуттєвих та ін.;

– наочність у навчанні ІМ сприяє тому, що у школярів, завдяки сприйняттю предметів і процесів навколишнього світу, формуються уявлення, правильно відображають об'єктивну дійсність, і разом з тим сприймані явища аналізуються та узагальнюються у зв'язку з навчальними завданнями;

– існує чотири види наочності: безпосередньо перцептивна, зображально-перцептивна, безпосередньо мнемічна, зображально-мнемічна; при застосуванні кожного з них на практиці у процесі навчання ІМ, задіюють певний набір засобів і виконують певні функції; спеціальним чином підібрані і організовані наочні засоби навчання на різного роду носіях давно і успішно використовуються в навчальному процесі як невід'ємна його частина, представляючи собою найбільш доступну для сприйняття форму пред'явлення навчального матеріалу.

– наочність визнають універсальним засобом навчання ІМ: його правильне застосування дозволяє значно інтенсифікувати процес освоєння учнями нерідної мови, підвищити їх зацікавленість у її вивченні; це – спеціально організований, цілеспрямований показ навчального матеріалу з метою підказати учням закони досліджуваного явища;

– наочність використовується і для того, щоб «перекрити» канал рідної мови і спонукати учня слухати і спілкуватися ІМ;

– використання наочності у практичній діяльності вчителя

виражається в застосуванні різних її видів та направлене на виконання ряду функцій: спеціальним чином підібрані і організовані наочні засоби навчання на різноманітних носіях: відеоматеріали (фільми, телевізійні програми, відеокліпи), а також статичні тематичні зображення – дидактичні картини (презентації, картинки, малюнки, плакати, таблиці, схеми, колаж) є невід’ємною частиною процесу навчання ІМ і є найбільш доступною для сприйняття формою пред’явлення навчального матеріалу; при цьому комплексне застосування засобів наочності у процесі навчання є найбільш ефективним, дозволяє знімати труднощі сприйняття ІМ на слух, значно полегшує розуміння мовленнєвого повідомлення;

– застосування методики асоціативних символів сприяє розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей учнів на уроках ІМ за допомогою вправ, що активізують різні типи інтелекту та сприяє усвідомленню учнями своїх навчальних стилів із подальшим їх свідомим застосуванням під час самостійного навчання;

– застосування сучасних інформаційних технологій – ефективний інструмент для засвоєння знань, робить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним;

– до переваг використання мобільних технологій належать: доступність через мобільні пристрої; можливість зберігання та передачі інформації різних форматів (текстової, графічної, відео-, аудіо-); можливість розміщення коментарів або внесення змін до контенту; можливість використання як інформаційно-довідкові ресурси; можливість оптимізувати традиційне навчання, використовуючи мобільні словники;

– принцип інтерактивної наочності дозволяє розглянути шляхи для розв’язання двох важливих цілей індивідуально-зорієнтованого підходу у вивченні ІМ: розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей учнів на уроках ІМ за допомогою вправ, що активізують різні типи інтелекту, а також підвищити самостійність роботи учнів;

– розробка концептуальних карт на уроках англійської мови є ефективним прийомом навчання, що уможливорює процес самостійного мислення учнів і побудови своїх думок відповідно до поняття або теми;

– створення концептуальних карт на уроках англійської мови значно впливає на розвиток і вдосконалення ІКК учнів: покращує запам'ятовування учнем необхідного матеріалу, підвищує його творчі можливості та ефективність мислення, сприяє розвитку його соціокультурної компетентності;

– використання колажу, як універсального засобу методико-педагогічного та освітнього впливу на учнів, важливе в освітньому процесі: колаж а) виступає в матеріальній формі, будучи знаряддям праці учня і вчителя; б) орієнтований на цілі навчання, виконуючи функцію впровадження комплексу цілей і завдань у практику; в) втілює в структурно-схематичній формі певний обсяг змісту, пов'язаного з ключовим поняттям колажу; г) відповідає сучасним методичним напрямками, ґрунтуючись на найбільш прогресивних методичних принципах;

– важливу роль у формуванні виразності та емоційності іншомовного мовлення школярів має використання ритміко-пісенного матеріалу: це розвиває здібність утримувати в пам'яті слова, словосполучення, забезпечує швидке їх запам'ятовування, що, в свою чергу, сприяє розвитку такої психічної функції, як пам'ять, формуванню фонетичних та інтонаційних іншомовних навичок, ритмічність та наявність близьких до сприйняття образів;

– використання поетичних творів на уроках англійської мови досить вдало відображає ті критерії, які вимагають особистісно-орієнтованого навчання, розвитку креативної людини, здатної усвідомлювати й творчо працювати в заданому напрямку;

– застосування опор-символів і опор-римівок на уроках англійської мови сприяє формуванню пізнавальних інтересів учнів і є досить продуктивним, оскільки: підвищує інтерес учнів до вивчення мови, сприяє ефективності уроку, робить школярів активними учасниками освітнього процесу, діти перестають бути суб'єктами навчання, переходять у розряд об'єктів: вони безпосередньо беруть участь у діяльності, в якій оволодівають знаннями та навичками;

– опори за своїм характером різноманітні і виконують різні функції, основна з них – допомогти створенню мовного висловлювання за рахунок виклику асоціацій з життєвим і мовним досвідом школярів: опори створюють смислову основу висловлювання; впливають на його зміст, об'єм, структуру, мовні і мовленнєві засоби, які використовує учень; навчають логічно і повно викладати думку; знімають психологічні труднощі, напругу; мотивують учня до говоріння тощо.

– римівки та вірші на уроці англійської мови можуть використовуватись під час фонетичної зарядки чи опрацювання окремих звуків, для опанування англійської інтонації, під час першого представлення теми, під час проведення ігор, фізкультхвилинок, при вивченні лексичного і граматичного матеріалу, формуванні ІКК у всіх видах мовленнєвої діяльності.

Отже, ми дослідили проблему використання принципу наочності у формуванні індивідуальних пізнавальних здібностей учнів в освітньому процесі іншомовного навчання у ЗЗСО. Зроблено висновок про важливість та доцільність використання принципу наочності в освітньому процесі для розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей учнів.

Результати дипломного проекту підтверджують гіпотезу дослідження – застосування принципу наочності на уроках англійської мови у ЗЗСО сприяє пізнавальній активності учнів та розвиває індивідуальні пізнавальні здібності школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. 170 англійських пісень. Let's sing and play. 1–11 класи / [упоряд. І. Доценко]. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 152 с.
2. Алексеева И. В. Ситуативные картинки на уроках английского языка. *Иностранные языки в школе*. 2001. Вып. 6. С. 29–31.
3. Англійська мова для дітей молодшого шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів за методикою асоціативних символів / Гунько С. В., Гусак Л. Є., Єфіменко О. І., Стадник Н. Р. Луцьк, 2010. 139 с.
4. Богданова О. С. Логико-коммуникативные программы при обучении монологическому высказыванию. *Иностранные языки в школе*. 1988. № 5. С. 35–43.
5. Бориско Н. Ф. Методика формування іншомовної фонетичної компетенції. *Іноземні мови*. 2011. № 3. С. 3–14.
6. Василенко О. М., Сисоєнко І. В. Малі віршовані форми як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках англійської мови. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Вип. 49. 2014. С. 42–47.
7. Волощук У. Розвиваємо, розум, талант, творчість. *Освітянське слово*. 2012. № 19–20.
8. Гальскова Н. Д., Гез Н. И Теория обучения иностранным языкам : лингводидактика и методика : учебное пособие для студентов лингвистических университетов. Москва : Издательский Центр «Академия», 2004. 108 с.
9. Гарднер Г. Структура разума : теория множественного интеллекта. Москва : Диалектика Вильямс, 2018. 512 с.
10. Гебель С. Ф. Використання пісні на уроках іноземної мови. *Іноземні мови в школі*. 2009. № 5. С. 28–31.
11. Голуб І. Ю. Вправи для розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей студентів на заняттях з іноземної мови. *Іноземні мови*. 2019. № 4. С. 12–23.
12. Гордєєва А. Й. Інтелектуальні карти як засіб формування іншомовної

- комунікативної компетентності майбутніх філологів. *Іноземні мови*. 2012. № 4. С. 51–58.
13. Денисенко М. В. Побачив – запам’ятав – навчився! Як правильно використовувати наочність при навчанні читання англійською мовою учнів початкової школи. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2007. № 3. С. 112–116.
 14. Дроздова Т.И. Опоры-символы и опоры-рифмовки на уроке английского языка. *Иностранные языки в школе*. 1999. № 6. С. 35–37.
 15. Дьяченко Н. П. Вірші, римування та пісні як засіб підвищення ефективності уроку англійської мови. *Педагогічний вісник*. 2004. № 3. С. 30–33.
 16. Зимняя И. А. ТСО и наглядность в обучении иностранному языку. Москва : Высшая школа, 1979. 267 с.
 17. Измайлова Е. В. Песни и стихи на уроках английского языка в III классе. *Иностранные языки в школе*. 2005. № 3. С. 34–36.
 18. Казачинер О. С. Роль наочності у навчанні англійської мови молодших школярів. *Англійська мова та література*. 2004. № 13. С. 2–5.
 19. Лебединская Б. Я. Английская грамматика в стихах : пособие по английскому языку. Москва : АСТ : Астрель, 2006. 220 с.
 20. Лещенко З. Б., Чухнова О. П., Дубина О. Д. Формування комунікативної компетентності в учнів молодших класів шляхом використання методики асоціативних символів. *Іноземні мови в школах України*. 2019. № 1. С. 2–5.
 21. Лизунова С. С. Подборка рифмовок для работы с английским алфавитом. *Иностранные языки в школе*. 2005. № 8. С. 58–69.
 22. Лобачова І. М. Імплементация концептуальних карт для підвищення іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 2.

С. 315–321.

23. Лобачова І. М. Розвиток іншомовної мовленнєвої компетентності студентів за допомогою створення розумних карт. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. праць / за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. Вип. LXIX. Слов'янськ : ДДПУ, 2014. С. 161–168.
24. Макарова І. А. Работа с поэтическим текстом на уроках французского языка в средней школе. *Иностранные языки в школе*. 2011. № 7. С. 30–32.
25. Маслыко Е. А. Настольная книга преподавателя иностранного языка. Минск, 1997. 442 с.
26. Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2018/2019 навчальному році *Старт «Нової української школи»*. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 03. 07. 2018 р. № 1/9-415
27. Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2019/2020 навчальному році. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966
28. Методичні рекомендації про викладання іноземних мов у 2020/2021 навчальному році. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 11.08.2020 № 1/9-430. <https://zvo.gov.ua/news/14-14-02-26-08-2020/>
29. Методичні рекомендації про викладання іноземних мов у 2021/2022 навчальному році. <https://sites.google.com/view/inozemnakoipro>
30. Мильруд Р. П., Максимова І. Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранному языку. *Иностранные языки в школе*. 2000. № 5. С. 14–19.
31. Навчальні матеріали з практичної фонетики англійської мови для студентів 1 курсу / Укладачі: В.Ю. Паращук, М.П. Дворжецька. Київ, 2003. С. 25.
32. Національна доктрина розвитку освіти. Режим доступу :

<http://www.setlab.net/?view=education-doctrine-2002>.

33. Нефёдова М. А. Коллаж и коллажирование в учебном процессе. *Иностранные языки в школе*. 1993. № 2. С. 3–8.
34. Нуждина М. А. К вопросу управления процессом порождения речевого произведения на основе текста. *Иностранные языки в школе*. 2002. № 2. 21 с.
35. Обучение говорению на иностранном языке : Учебное пособие / под ред. Е. И. Пассова, Е. С. Кузнецовой. Воронеж : НОУ «ИНТЕРЛингва», 2002. 40 с.
36. Павлова Е. А. Коммуникативный подход в обучении грамматике (на примере рифмованных текстов). *Иностранные языки в школе*. 2008. № 6. С. 33–40.
37. Павлова Е. А. Стихи и рифмовки на уроках иностранного языка – эффективное средство усвоения языкового материала. *Иностранные языки в школе*. 2009. № 2. С. 25–30.
38. Пассов Е. С. Основные вопросы обучения иностранной речи. Воронеж : Воронежский гос. пед. институт, 2008. 164 с.
39. Петровська Н., Судима Т. Використання віршів та пісень на різних етапах вивчення англійської мови. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 8. С. 359–365.
40. Полат Е. С. Интернет на уроках иностранного языка. *Иностранные языки в школе*. 2007. Вып. 2. С. 14–19.
41. Поленок З. Використання пісенного текстового матеріалу на уроках англійської мови. *Иноземні мови*. 2009. № 2. С. 9–11.
42. Попова Э. И. Опорная схема как средство обучения устному монологическому высказыванию в 7 классе средней школы (на материале английского языка). *Обучение основам говорения на иностранном языке в средней школе*. Иркутск : Иркутский

- государственный педагогический институт иностранных языков им. Хо Ши Мина, 1985. 110 с.
43. Прессман Л.П. Методика и техника эффективного использования средств обучения в учебно-воспитательном процессе : учебн. пособие для студ. пед. ин-тов. Москва : Высш. шк., 1985. 267 с.
44. Прохоров А. Обзор программ класса concept mapping. *URL* : <http://compress.ru/article.aspx?id=17383>
45. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи. Київ : Генеза, 2007. 136 с.
46. Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе : Пособие для учителя. Москва : Просвещение, 1988. 224 с.
47. Рогова Г.В. Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. Москва : Просвещение, 1991. 287 с.
48. Саитбекова Г.М. Использование стихов при обучении немецкому языку. *Иностранные языки в школе*. 2008. № 6. С. 40–43.
49. Сервіс для створення інтерактивних вправ LearningApps. [Електронний ресурс]. *URL* : <https://learningapps.org/>.
50. Сидоренко В.С. Формування фонологічної компетенції учнів молодших класів за допомогою фонетичних ігор, віршів, пісень, заримівок, скоромовок. [Електронний ресурс]. *URL* : <http://vitasidorenko.blogspot.com/p/blog-page.html>
51. наукове вид Сучасні підходи до навчання іноземної мови: шляхи інтеграції школи та ВНЗ. *Матеріали II Міжнародної конференції*. Харків, 2012. С. 3–167.
52. Фендрикова О. Т. Ігри на початковому етапі вивчення іноземної мови. *Англійська мова в початковій школі*. 2008. № 9 (46). С. 32–33.
53. Фридман А. М. Наглядность и моделирование в обучении. Москва :

Знання, 2010. 280 с.

54. Харчук А.В . Методика використання римованих текстів у навчанні молодших школярів лексики англійської мови. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 12 (271), Ч. I, 2013. С. 214–224.
55. Чередник С. В. Работа над поэтическими произведениями на уроках английского языка. *Иностранные языки в школе*. 2002. № 4. С. 39–42.
56. Чудинова Е. В. Использование иллюстративной наглядности на уроках немецкого языка. *Иностранные языки в школе*. 2006. № 8. С. 35–41.
57. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе : Учеб. пособие для студентов пед. ин-в. 2-е изд. Москва : Просвещение, 1986. 223 с.
58. Шостак Т. Г. Вірші та римування на уроці англійської мови. *Іноземні мови*. 2000. № 2. С. 6–9.
59. How to use a Concept Map to organize and comprehend information.
URL : <http://www.inspiration.com/visual-learning/concept-mapping>
60. Novak J. D., Cañas A. J. The Theory Underlying Concept Maps and How To Construct and Use Them. Institute for Human and Machine Cognition. Accessed 24 Nov 2008. *URL : <http://cmap.ihmc.us/docs/theory-of-concept-maps>*